VNS 9/2024 vp
Valtioneuvoston puolustusselonteko

26.02.2025

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Ilmari Käihkö
Tutkijatohtori, sotatieteiden dosentti, kriisiinhallintaveteraani
Helsingin yliopisto

Valtioneuvoston puolustusselonteko VNS 9/2024 vp

Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa kutsusta kuulemiseen ja toimittaa asiantuntijalausunto valtioneuvoston tuoreimmasta puolustusselonteosta.

Huono uutinen on se, että selonteko on jo osin vanhentunut muutoksen tuulien tuiverruksessa. Suurin yksittäinen muutos koskee Yhdysvaltojen uutta ulkopoliittista linjaa, joka koskee niin Euroopan puolustamista, Ukrainan tukemista ja Venäjäsuhteitakin.

Hyvä uutinen on, ettei tilanteessa ole syytä paniikkiin, joka pääsääntöisesti johtaa huonompiin päätöksiin. Hätä ei ole akuutti. Nopeasti muuttuvassa tilanteessa tutkitun tiedon merkitys korostuu, koska sillä mahdollistetaan paremmat päätökset.

Puolustusmäärärahat

Monet tärkeät uudet tuulet puhaltavat nyt Donald Trumpin Yhdysvalloista. Yhdysvaltojen uusi Eurooppa-, Ukraina- ja Venäjäpolitiikka vaatii lähes varmasti selonteon puolustuksen Naton vähimmäistavoitteeksi määrittämän ”riittävän resursoinnin” – kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta – nostamista.

Tämä herättää kaksi kysymystä. Ensimmäinen on se, mistä kasvaneet määrärahat hankitaan tavalla, joka ei vaaranna selonteossa maanpuolustustahdon ytimeksi nostamaa ”kansallista yhtenäisyyttä ja kokemusta Suomesta puolustamisen arvoisena”.[1] Keskeistä on, voidaanko asevelvollisuudesta aiheutuneita kansantaloudellisia kustannuksia laskea täysimääräisinä puolustuspanostuksiksi. Toinen kysymys on, miten kasvanut puolustusbudjetti käytetään parhaalla mahdollisella tavalla. Tästä ei ole julkisuudessa juuri puhuttu.

Puolustuspolitiikka ja tutkittu tieto

Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan tiedolla johtamiseen: ”Hallitus hyödyntää yhteiskunnallisia tietovarantoja ja tutkittua tietoa aktiivisesti päätöksenteossaan, jotta rajalliset resurssit voidaan kohdistaa vaikuttaviin toimenpiteisiin.”[2] Tästä on

[1] Valtioneuvosto 2024b, 21.
[2] Valtioneuvosto 2023, 212.

valitettavasti puolustuspolitiikan ja siihen kohdistettujen rajallisten resurssien käytön suhteen vähän näyttöä.

Tutkitun tiedon ja teorian merkitys korostuu nykyisen kaltaisessa nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Selonteossa tutkitun tiedon vähäinen käyttö ilmenee esimerkiksi sen kapeassa ja vahvasti teknokraattisessa tavassa lähestyä sotaa ja sodankäyntiä– joka oli ilmeinen jo aikaisemmassa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa.[3]

Teknologinen muutos on ehkä nopein, muttei suinkaan ainoa sodankäynnin kehitykseen vaikuttava tekijä. Jos ja kun sodankäynti on poliittinen instrumentti, ei sitä voida lähestyä pelkkänä teknisenä toimenpiteenä. Selonteon into viljellä tällä hetkellä muodissa olevia käsitteitä alleviivaa jo itsessään konseptien ja toimintatapojen kehittämisen keskeistä roolia sodassa ja siihen varautumisessa.

Ukrainan sodan opit ja muut tutkimustarpeet

Tutkitun tiedon akuutein tarve ilmenee Ukrainan sodasta saaduissa kokemuksissa, joihin selonteossakin toistuvasti viitataan.[4] Tästä herää kysymys, missä näitä oppeja on perusteellisesti ja kriittisesti käsitelty Suomessa? On tärkeä tunnistaa, ettei sodan ja sodankäynnin opit läheskään aina ole itsestään selviä. Sodista haetaan usein vahvistusta jo olemassa oleville preferensseille sekä jo tehdyille päätöksille.

Suomen historian pisimmän, Afganistanissa soditun sodan jälkipyykki antaa huolestuttavan kuvan järjestelmällisten ja institutionalisoitujen sotaan liittyvien oppimisprosessien puutteesta Suomessa. Koska sodasta ammennettujen oppien katsotaan lähtökohtaisesti pätevän vähintään kahdessa eri sodassa, on sotateorian ajankohtainen ja syvällinen ymmärrys välttämätöntä sodasta oppimiselle.

Afganistanin sodasta Suomessa ammennetut opit tuntuvat rajoittuneen pääasiassa taistelutekniseen tasoon tavalla,[5] joka ei palvele varautumistamme tuleviin laajempiin haasteisiin. Näihin lukeutuu esimerkiksi Natojäsenyyden myötä yhä tärkeämmäksi tullut monikansallinen yhteistyökyky osana laajempaa liittoumaa. Afganistanin sota osoittaa tällaisessa yhteistyökyvyssä olevan vielä paljon kehitettävää. Selonteossa yhteistyökykyä kuvataan välttämättömäksi edellytykseksi.[6]

Afganistanin sodasta oppiminen on edelleen tärkeää niin Suomen ja intressiemme puolustamiselle kuin suomalaiselle demokratiallekin.[7] Ukrainan sodasta oppiminen on suorastaan kriittisen tärkeää. Opit eivät voi rajoittua vain yhteen toimijaan tai taistelutekniseen tasoon. Niitä on haettava laaja-alaisesti poliittiselta tasolta lähtien

[3] Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa povattiin esimerkiksi sodankäynnin ”mullistumista” uusien teknologioiden mahdollistamien asejärjestelmien myötä. Valtioneuvosto 2024a, 17–18.
[4] Esim. Valtioneuvosto 2024b, 45.
[5] Puolustusministeriö 2022, 29.
[6] Valtioneuvosto 2024b, 39.
[7] Käihkö & Salonius-Pasternak 2021.

tavalla, joka ei ole luontainen perinteiselle ja kapea-alaisemmalle sotilaalliselle perspektiiville.[8]

Selonteossa kapea-alainen sotilaallinen perspektiivi tulee ilmi esimerkiksi sen lyhyissä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI) käsittelevissä osuuksissa, jotka keskittyvät vain ja ainoastaan teknologiaan.[9] Natossa perspektiivi on onneksi laajempi, mikä näkyy esimerkiksi Science for Peace and Security (SPS) – rahoituksessa.

Toinen akuutti tiedontarve koskee liittoumia koskevaa politiikkaa. Yhdysvaltojen uuden hallinnon tapa kyseenalaistaa Naton keskiössä olevaa ja viime kädessä Yhdysvaltojen ydinasearsenaalin luomaa pelotepolitiikkaa asettaa meidät ennennäkemättömään tilanteeseen. Tilanteen ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää. Ymmärtämistarpeissa korostuvat ennen kaikkea johtavien eurooppalaisten maiden ja pohjoismaiden – siis maiden, joiden kanssa etsimme vaihtoehtoisia kansainvälisiä turvallisuusratkaisuja – turvallisuuspolitiikan ja siihen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen.

Sotilaallinen koulutustuki

Sotilaallisen koulutustuen merkitys on korostunut sekä Ukrainan tukemisessa (jonka valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko nostaa keskeiseksi prioriteetiksi[10]), että muissa tuoreissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa esimerkiksi Afganistanissa, Irakissa ja Somaliassa. Kouluttaminen on verrattain halpa ja matalan riskin omaava keino kasvattaa tukemiemme toimijoiden sotilaallisia kykyjä. Koulutus on lisäksi omiaan vähentämään sotilasmateriaalin kulutusta. Koulutuksesta on myös meille hyötyä. Sen avulla voidaan luoda ja ylläpitää kansallista mainettamme ruohonjuuritasolla ja lisätä omaa ymmärrystämme niin nykyaikaisesta sodankäynnistä kuin yksittäisistä konflikteistakin.

Vaikka koulutustuella on pitkä historia, on sitä tutkittu kansainvälisestikin vain vähän.[11] Lisäpanokset tutkimukseen tällä saralla ovat omiaan lisäämään koulutuksella aikaansaatuja tuloksia – joita olisi kipeästi kaivattu esimerkiksi Ukrainassa kuluneina kolmena vuotena.

Meillä on aikaa

Yksi tärkeimmistä Ukrainan sodan opeista on se, että se paljasti Venäjän olevan sotilaallisesti huomattavasti aiemmin kuviteltua heikompi. Venäjän asevoimien toimintaa Ukrainassa ei voi kuvata loistavaksi. Venäjän maajoukot etenevät, mutta hitaasti ja suurin tappioin. Venäjän ilmavoimat eivät ole kolmessa vuodessa onnistuneet tuhoamaan Ukrainan kriittistä infrastruktuuria. Tämä siitä huolimatta, että puolustusmenot vievät kolmasosan Venäjän federaation budjetista.[12]

---

[8] Esim. Toveri & Puuperä 2025.
[9] Valtioneuvosto 2024b, 30–31, 77–78.
[10] Valtioneuvosto 2024a, 22.
[11] Rolandsen, Dwyer, & Reno 2021.
[12] Luzin 2025.

Sekä Ukraina että Venäjä uhrasivat pian Venäjän hyökättyä koulutusorganisaationsa taisteluissa tavalla, joka kiihdytti kasaantuvien tappioiden ja nopean värväyksen aikaansaamaa sodanyksinkertaistumista.[13] Sotaa käyvät pääosin pienet, melko yksinkertaisia ja halpoja välineitä käyttävät yksiköt.

Sodan aloittaminen vaatii niin kykyjä kuin haluakin. Niin pitkään kuin Ukrainan sota jatkuu, ei Venäjällä tule olemaan resursseja laajentaa sotaa meitä vastaan. Vaikka Ukrainan rintamat sortuisivat tänään, jäisi merkittävä osa Venäjän asevoimista miehittämään maata. On myös mahdollista, että sisäpoliittiset paineet Venäjällä kannustavat aseistariisuntaan. Ja jos Venäjä ei pärjää sotaan huonosti valmistautuneille ukrainalaisille, miten he pärjäisivät huomattavasti suurempia ja rikkaampia, pääosin Natoon kuuluvia Euroopan unionin maita vastaan?

Kykyjä tärkeämpi kysymys koskee kuitenkin Venäjän halua laajentaa sotaa tilanteessa, jossa sekä Ukrainan tukijat että Venäjä ovat viimeiset kolme vuotta pyrkineet tätä estämään. Mitkä tavoitteet ovat Venäjälle niin tärkeitä, että se olisi valmis riskeeraamaan kolmannen maailmansodan syttymisen?

Puolustussuunnittelussa lähdetään yleensä pahimmista skenaarioista, joihin on luonnollisesti varauduttava. Rajalliset resurssit kuitenkin pakottavat tekemään valintoja – joiden on hyvä pohjautua tuoreisiin ja relevantteihin kokemuksiin. Suomen on hyvä tukea Naton eteentyönnettyjä joukkoja nostaakseen kynnystä hyökätä kimppuumme. Lyhyellä aikatähtäimellä eurooppalaisen puolustusteollisuuden tukeminen ja aseiden ostaminen maanosan ulkopuolelta Ukrainan tarpeisiin antaa meille aikaa, samalla kun Ukraina voi yrittää parantaa neuvotteluasemaansa.

Panostukset reservin koulutukseen ja yksinkertaisiin aseisiin (ml. lennokit) nostavat puolustuskykyä nopeammin ja uskottavammin kuin kalliit, harvalukuiset ja hamassa tulevaisuudessa käyttöön tulevat kehittyneemmät asejärjestelmät. Kansainvälisesti vahvistuneeseen asevoimien ”soturieetoksen” on syytä suhtautua skeptisesti asevelvollisuusarmeijassa, jossa komentotavan ja koulutuksen on huomioitava yhteiskunnassa vallitsevia normeja.[14] Valmiin reservin ja asevelvollisuusjärjestelmän omaavana olemme useita eurooppalaisia kumppaneitamme paremmassa asemassa.

Pidemmällä aikatähtäimellä eurooppalainen puolustusteollisuus ja -kyky mahdollistaa itsenäisemmän pelotekyvyn, joka kykenee paremmin vastaamaan Venäjän pyrkimyksiin uudelleenrakentaa asevoimiaan tilanteessa, jossa Yhdysvaltojen tuki on epävarma.

Ulkopoliittisesti avainasemaan tilanteessa nousevat liittolaissuhteet samanmielisten ja samoja intressejä jakavien kanssa. Avoimiksi kysymyksiksi jäävät kuitenkin tapa, jolla Ukrainan sota aikanaan päättyy, sodan meille relevantit opit sekä kansallinen ja eurooppalainen kykymme tehdä aktiivisesti tutkittua tietoa käyttäviä ja oikea-aikaisia päätöksiä rajallisten resurssien kohdistamiseksi vaikuttaviin toimenpiteisiin.

[13] Käihkö & Honig 2025.
[14] Käihkö & Honig 2025.

Lähteet

Käihkö, Ilmari & Jan Willem Honig (2025). Ukraine's Not-So-Whole-Of-Society at War: Force Generation in Modern Developed Societies. *U.S. Army War College Parameters*. 55(1).

Käihkö, Ilmari & Charly Salonius-Pasternak (2021). Avoin Afganistan-selonteko on palvelus Suomelle ja demokratialle. *Helsingin Sanomat*. 10.9.2021. https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008248065.html.

Luzin, Pavel (2025). Russia's Year of Truth: The Runaway Military Budget. Center for European Policy Analysis (CEPA). https://cepa.org/article/russias-year-of-truth-the-runaway-military-budget/.

Puolustusministeriö (2022). *Puolustusministeriön Afganistan-selvitys*. Helsinki: Puolustusministeriö.

Rolandsen, Øystein, Maggie Dwyer & William Reno (2021). Security Force Assistance to Fragile States: A Framework of Analysis. *Journal of Intervention and Statebuilding*. 15(5), 563–579.

Toveri, Pekka & Jaakko Puuperä (2025). *Pekka Toveri – Ukrainan sodasta*. Docendo.

Valtioneuvosto (2023). Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023.

(2024a). Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko VNS 3/2024 vp.

(2024b). Valtioneuvoston puolustusselonteko VNS 9/2024 vp.